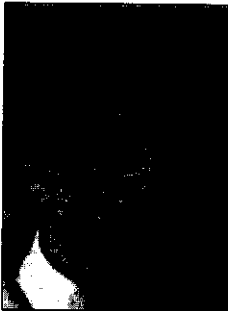

یادخوبان؛

علامه سیدمرتضی عسکری

سیدغلامعباس طاهرزاده

کادر علمی پژوهشکده تحقیقات اسلامی

مقدمه

از جمله مباحث مهم تاریخ اسلام، که در پیشرفت آن و معرفی اسلام به عنوان یک دین الهی و جاودانه نقش موثر و بسزایی داشته، بررسی و شناخت اندیشمندان و شخصیت‌هایی است

که همواره گزارش‌گری حاضر و حاذق در همه اعصار و دوران‌ها بوده‌اند، عالمانی وارسته که کلام و عملشان تجسم دین و مکتب اهل بیت (ع) بوده همانان که ناخدای کشتی نجات دریای طوفانی و چراغ روشن صحرای ظلمانی امت به شمار می‌روند.

این عالمان فرهیخته که راویان دانش اهل بیت عصمت و طهارت (ع) هستند، به حق بر قله رفیع فقه و فرهنگ مکتب اسلام جای گرفتند و با هوشمندی و دانش و درایت، ذخایر علوم اهل بیت را استخراج کردند و به نسل‌های بعد از خود منتقل و تشنگان حقیقت را سیراب ساختند.

فقیهان وارسته و دانشمندان علوم دینی و تربیتی، در جوامع اسلامی به عنوان روح و روان پر تحرک جامعه مطرح، و مورد پذیرش قرار گرفته‌اند. فقیه به عنوان الگو و اسوه زندگی اسلامی از نظر عبادی، سیاسی و اجتماعی مورد قبول واقع شده است و به تعبیر

رساتر، همان آیت و حجت خدا بر مردم و نشان راستین خدا در جامعه معرفی شده‌اند. این القاب و عناوین خود عظمت کار و کارآیی آنان را باز می‌گوید و نشان می‌دهد.

بابهره‌گیری از این جایگاه و منزلت و با تکیه بر چنین پایگاه اعتقادی و مذهبی است که عالمان اسلام، عموماً، و فقهای شیعه خصوصاً نقش رهبری و راهنمایی و هدایت جامعه اسلامی را در عصر غیبت به عهده گرفته‌اند. آنان الگوی زندگی فردی و اجتماعی، معیار مبارزه حق و باطل، نشانگر راستین خط اسلام و قرآن و تالی تلو معصومین (ع) بوده و هستند.

عالم وارسته و علامه فهیم و پرتلاش مرحوم آیت الله سید مرتضی عسکری (ره) از نمونه‌های روشن و بارز این رادمردان تاریخ اسلام‌اند.

زندگینامه

محقق پرتلاش و خستگی ناپذیر، مرحوم علامه سید مرتضی عسکری در سال ۱۲۹۳ شمسی در خانواده‌ای روحانی و عالم پرور در شهر سامرای عراق، از پدر و مادری ایرانی الاصل و اهل ساوه به دنیا آمد. پدر بزرگوار ایشان، آیت‌الله سید محمد حسینی معروف به شیخ الاسلام فرزندان آیت الله سید اسماعیل شیخ الاسلام و داماد آیت الله میر محمد شریف عسکری تهرانی معروف به خاتمه‌المحدثین بود. علامه عسکری از سن ده سالگی به حوزه‌های علوم دینی قدم گذاشت. ابتداء ادبیات عرب و بخش‌هایی از سطوح را در همان شهر تحصیل کرد. ایشان در سال ۱۳۱۰ هجری شمسی در دوران مرجعیت مرحوم آیت الله العظمی حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی مؤسس حوزه علمیه قم، بمنظور بهره‌گیری بیشتر از فیوضات علمی به قم هجرت کرد و در درس سطح عالی حوزه و مباحث اخلاقی و تهذیب و کلام و تفسیر از محضر آیات عظام مرعشی، ساوجی، امام خمینی (ره) و حاج میرزا خلیل کمره‌ای بهره جست.

آن مرحوم پس از چهار سال تحصیل علوم حوزوی و تقویت بنیه علمی از قم، به سامراء بازگشت و ادامه کفایه و فقه اجتهادی و اصول خارج را از اساتید بزرگ آن شهر از جمله آیت‌الله آقا میرزا حبیب‌الله اشتهاودی و آیت‌الله سید محمدرضا شوشتری تحصیل کرد.

ایشان علت بازگشت به سامراء را با ذکر خاطره‌ای اینگونه بیان می‌دارد:

در آن وقت، حوزه‌های علمیه بازدهی تبلیغی نداشتند. بایستی از خودمان برای جهان اسلام مبلغ درست کنیم. در حوزه‌های علمیه آن زمان، قرآن و حدیث خوانده نمی‌شد؛ فقط درس‌های مقدمات و فقه بود. چند نفر را با خودم هم‌فکر کردم (مثل مرحوم سید محمود طالقانی و سیدعلی رضا ریحانی و هفت نفر دیگر که همه‌شان فوت کرده‌اند) و بنا گذاشتیم که درس تفسیر را وارد درس‌های حوزه کنیم. استاد ما مرحوم آقامیرزا خلیلی کمره‌ای بود که هر شب در مسجد امام حسن (ع) مقابل شیخان به ما درس تفسیر می‌داد. طلبه‌هایی که رد می‌شدند، ما را مسخره می‌کردند که این‌ها در شب تحصیلی، تفسیر می‌خوانند! ما چند نفر، در کنار درس‌های حوزوی، درس‌هایی را برای خودمان معین کرده بودیم تا بتوانیم مبلغ بشویم. اما مرحوم آقامیرزا مهدی (پدر زن آیه‌الله گلپایگانی(ره)) که حوزه را اداره می‌کرد و همه کاره حوزه بود، با این کار مخالفت کرد و توانست که منع کند. استاد‌های ما گفتند که ما نمی‌توانیم درس بدهیم؛ من هم قهر کردم و برگشتم سامرا.»

فعالیت‌های سیاسی اجتماعی

پس از تکمیل درس عالی در حوزه سامرا، با اوج‌گیری فعالیت‌های احزاب و جریانات سیاسی و فرهنگی مختلف مانند ملی‌گراها و بعثی‌ها و به ویژه جهت مقابله با اقدامات تبشیری و تبلیغ مسیحیت در عراق، به بغداد مهاجرت کرده و تحت حمایت مستقیم مرحوم آیت‌الله العظمی سید محسن حکیم به فعالیت‌های سیاسی-اجتماعی-فرهنگی روی آورد. از جمله مهم‌ترین فعالیت‌های علامه عسکری در این دوره تأسیس مؤسسه‌های آموزشی و فرهنگی جهت تربیت دینی نوجوانان و جوانان بود، از برجسته‌ترین یاران علامه عسکری در این دوره شهید سید محمد باقر صدر و خواهرش شهیده بنت الهدی صدر در اداره امور مدارس دخترانه بود.

علامه عسکری در سال ۱۳۸۴ هجری قمری یعنی حدود نیم قرن پیش، به منظور گسترش و تعمیق معارف دینی و دفاع از مکتب اهل بیت(ع) در میان جوانان و در سطح جهان اسلام با مجوز دولت وقت عراق اقدام به تأسیس دانشکده اصول دین در بغداد کرد، اما این دانشکده پس از پنج سال فعالیت علمی و فرهنگی و به دنبال کودتای بعثی‌ها در عراق و تحت تعقیب قرار گرفتن علامه عسکری تعطیل شد و علامه ناگزیر به ترک عراق

گردید. ایشان پس از مدتی اقامت در لبنان به ایران آمد و در مبارزات مردم رشید و انقلابی ایران با حکومت طاغوت، آنان را همراهی کرد.

آثار علمی و تحقیقی

مرحوم علامه عسکری از مروجان پرتلاش و خستگی ناپذیر مکتب اهل بیت (ع) در قرن اخیر به شمار می آید که با تألیفات و اقدامات فرهنگی شهره جهانی یافته و از قلم و اندیشه خود به شایستگی بهره برد، قلمی که هرگز از مسیر انصاف و حق طلبی در تحقیق و تقد علم و اخلاص خارج نشد.

مقام معظم رهبری در بخشی از نامه خود به علامه عسکری جهت تأسیس دانشکده اصول دین و راه اندازی مجدد آن درباره ایشان نوشته اند:

«من از خداوند منان آرزو مندم که مرکز این دانشکده در شهر مقدس قم و فروع آن در شهرها و کشورهای دیگر باشند تا این حرکت در راستای حرکت علمی خستگی ناپذیر و مخلصانه شما در راه نشر حقائق اسلامی با داشتن روحیه علمی پاک و به دور از تعصب و با دقت کافی، قرار بگیرد.»

در این او اخرایشان با اینکه بیش از نود و پنج بهار از عمر پربرکتش سپری گشته بود، همچنان پرانگیزه و با شور و حرارت، هر روز در کتابخانه خود، در دانشکده اصول دین تهران، حاضر می شد و به تحقیق و مطالعه و تالیف کتاب و بحث های علمی با دانشمندان می پرداخت و پاسخگویی سوالات پی شمار دانشجویان خود و مراجعه کنندگان داخل و خارج کشور بود.

بحث های علمی و مناظرات ایشان با دانشمندان مذاهب و ادیان مختلف جهان، بسیار روشنگرانه و منحصر به فرد بود؛ و بسیاری از این مباحثات به صورت کتاب منتشر شده است. علامه عسکری تا پایان عمر شریف خویش ریاست دانشکده اصول الدین را (که خود بنیان گذار آن بوده اند) بر عهده داشت.

«علامه سید مرتضی عسکری، همچنین دارای تألیفات فراوانی به زبان های عربی و فارسی است. او افزون بر بررسی کتب شیعه، احادیث و روایات اهل سنت را نیز مورد بررسی قرار داده، به گونه ای که این آثار، مرجع و منبعی قابل اعتماد برای آنان به شمار می رود.

کوشش‌های علامهٔ عسکری برای مصون ماندن اسلام از تحریف، مورد تقدیر هر دو مکتب قرار گرفته است.

اکثر آثار علامهٔ عسکری، در کشورهای عربی، بخصوص در کشور مصر، منتشر و مورد استقبال اسلام‌پژوهان قرار گرفته است. برخی از آثار علامه، به زبان انگلیسی نیز ترجمه شده است. از ویژگی‌های کتاب‌های علامهٔ عسکری، بیان روشن و واضح و نثر بسیار روان و سلیس آن‌ها است که خواننده را به سوی خود می‌خواند.»

تالیفات فارسی

۱. ادیان آسمانی و مسأله تحریف
۲. نقش عایشه در تاریخ اسلام
۳. عقاید اسلام در قرآن کریم
۴. نقش ائمه (ع) در احیای دین (۱۴ جلد)
۵. برگستره کتاب و سنت (۱۶ جلد) در موضوعات زیر:
 - تاریخ حدیث پیامبر (ص)
 - شیعیان اهل بیت (ع)
 - ازدواج موقت در اسلام
 - توسل به پیامبر خدا
 - بداء یا محو و اثبات الهی
 - صفات خداوند در دو مکتب
 - شفاعت پیامبر (ص)
 - آیه تطهیر
 - عصمت انبیا
 - ایجاد بنا بر قبور انبیا و اولیا
 - سنت پیامبر (ص) در گریه بر میت
 - سنت پیامبر (ص) در زیارت قبور
 - سنت پیامبر (ص) در سجده بر تربت

○ سنت پیامبر (ص) در صلوات

○ سنت پیامبر (ص) در زیارت انبیا و صلحا

○ قرآن در دو مکتب

تالیفات عربی

۱. مائة و خمسون صحابی مُختَلَق (سه جلد)
۲. عبدالله بن سبا و أساطير أخرى (دو جلد)
۳. أحاديث ام المومنين عائشه؛
۴. معالم المدرستين (سه جلد)؛
۵. القرآن الكريم و روايات المدرستين (سه جلد)
۶. عقائد الإسلام من القرآن الكريم (سه جلد)؛
۷. قيام الأئمة بإحياء الدين (چهارده جلد)
۸. دور الأئمة في إحياء السنة.
۹. مقدمة «مرآة العقول في شرح أخبار آل الرسول» (دو جلد).
۱۰. مقدمه برای کتاب سیری در صحیحین محمدصادق نجمی.
۱۱. مع أبي الفتوح التليدي في كتابه: «الأنوار الباهرة».
۱۲. مع الدكتور الوردی في كتابه: «وعاظ السلاطين» (جلد اول).
۱۳. آراء و أصدقاء حول عبدالله بن سبا و روايات سيف في الصحف السعودية.
۱۴. طبّ الرضا (ع) و طبّ الصادق (ع)
۱۵. مصطلحات إسلامية.
۱۶. مصطلحات قرآنية.
۱۷. الإحتفال بذكرى الأنبياء و عباد الله الصالحين.
۱۸. الصحابي و عدالته.
۱۹. خلفاء المدرستين.
۲۰. من حديث النبي (ص): يكون لهذه الأمة اثنا عشر إماما.
۲۱. على مائدة الكتاب و السنة (۱۶ جلد)، شامل موضوعات:

- السجدة على التربة؛
- البكاء على الميت؛
- زيارة قبور أنبياء و أئمة و الصلحاء؛
- التوسل بالنبي (ص) و التبرك بآثاره؛
- الصلوات على محمد (ص) و آله؛
- يكون لهذه الأمة اثنا عشر قيما؛
- عدالة الصحابة؛
- البناء على قبور الأنبياء و الأولياء؛
- الشقاعة؛
- البداء؛
- الجبر و التفويض و القضاء و القدر؛
- صلاة أبي بكر؛
- المتعة أو الزواج المؤقت؛
- شيعة اهل البيت (ع) و....
- حديث الكساء من طرق الفريقين؛
- مكتب أهل بيت و روايات صلوات بر محمد و آل محمد (ص).

۲۲. تعليم الصلاة

۲۳. المصحف في روايات الفريقين.

۲۴. صفات الله جل جلاله في روايات الفريقين.

۲۵. آية التطهير في مصادر الفريقين.

۲۶. صلاة ابي بكر.

۲۷. في طريق الوحده

بزرگداشت علامه عسکری در سومین اجلاس مجمع جهانی اهل بیت (علیهم السلام) در تابستان سال ۱۳۸۲ در تهران برگزار و به عنوان یکی از نخبگان فرهیخته و برجسته علمی فرهنگی معرفی شدند از ایشان به نحو شایسته ای تجلیل شد.

علامه از زبان دیگران

حجت الاسلام والمسلمین احمد عابدی، یکی از شاگردان ایشان در بیان شخصیت استاد خویش می‌گوید:

«علامه عسگری طی عمر خود کارهای فرهنگی بسیاری انجام داد و بیش از پنجاه کتاب نوشت. این کتاب‌ها تاثیر بسیار زیادی بر مسلمانان گذاشت و بعضی از کتاب‌های ایشان در شیعه شدن بسیاری نقش مهمی را ایفا کرد. به طوری که در طول تاریخ هیچ کس مثل علامه عسگری نتوانست بسیاری از غیر شیعه‌ها را شیعه کند. در این زمینه حتی از علامه امینی و سید شرف‌الدین هم ایشان موفق‌تر بوده است.»

وی درباره ویژگی آثار مرحوم علامه عسگری می‌گوید:

«مهمترین ویژگی آثار ایشان این است که اولاً همه آثارشان را از منابع اهل سنت نوشته است و از کتاب‌های اهل سنت استفاده کرده است و ابتکار ایشان هم این است که برای اولین بار برخی از صحابه ساختگی را مطرح کرد یعنی افرادی که اصلاً وجود خارجی ندارند و شخصیت‌های ساختگی اند. ایشان ثابت کرد که این افراد به اسم صحابه پیامبر مطرح شده‌اند و حرف‌هایی که از زبان ایشان نقل شده است دروغ است. این مهمترین کار ایشان است. علامه عسگری ۱۵۰ نفر از صحابه ساختگی پیامبر را معرفی کرد.»

ایشان درباره خصوصیات اخلاقی علامه عسگری می‌گوید:

«از خصوصیات اخلاقی ایشان این است که بسیار متواضع بودند و هرگز به نام و نشان و مال و ثروت وابستگی نداشت، به طوری که شاید هیچ کس مثل او پیدا نشود که اعلام کند از هیچ کتابی حق التالیف نمی‌گیرم. علامه عسگری برای هیچ کدام از کتاب‌هایش حق التالیف نگرفت و می‌گفت هر کسی که دوست دارد می‌تواند کتاب‌هایم را منتشر کند و از حقوق مادی آن استفاده کند.»

نویسنده کتاب «شرح اشارات» در پایان گفت:

«مرحوم آیت‌الله العظمی گلپایگانی (ره) به علامه عسگری نامه‌ای نوشتند و در آن نامه ذکر کردند که من از شما خواهش می‌کنم که اسم من را در دانشکده خودتان بنویسید تا روز قیامت جزو خدمت‌گزاران دانشکده اصول دین محشور شوم.»

حجت الاسلام رفیعی از فضیلتی حوزه علمیه قم در مراسم گرامیداشت آن مرحوم اظهار داشت: علامه عسکری عالمی خستگی ناپذیر، سخت کوش، بلند همت و مروج آثار عصمت و طهارت (ع) بود.

وی تصریح کرد: تلاش خستگی ناپذیر علامه عسکری در خدمت به مکتب اهل بیت (ع) بر همگان روشن است که چگونه با آثار فاخر خود در برابر هجمه‌های دشمنان از خود ایستادگی نشان داد و با آثار علمی اش سند افتخاری برای شیعه به جا گذاشت.

حجت الاسلام رفیعی، یاد آور شد:

«این مجاهد نستوه از همان دوران جوانی در راه اهل بیت (ع) قدم نهاد و عشق به مدرسه سازی برای ترویج مکتب تشیع را برای خود افتخار می دانست که تاسیس دانشکده اصول دین مدال افتخار اوست.»

رهبر معظم انقلاب در رحلت این عالم فرزانه با صدور بیانیه‌ای اظهار داشتند:

«این عالم بزرگوار و سخنکوش دهها سال از عمر با برکت خود را در راه پژوهش در کلام و تاریخ و حدیث صرف کرد و محصول مبارک آن تالیفات و مقالاتی است که در گستره جهان اسلام با استقبال و تحسین روبرو شد و در ترویج مکتب اهل بیت علیهم السلام موفقیت‌های ارزشمندی به دست آورده است.»

و سرانجام...

و سرانجام علامه عسکری پس از هشتاد سال تحقیق، تألیف و ترویج و دفاع از مکتب اهل بیت (یکشنبه چهارم رمضان المبارک ۱۴۲۸ هجری قمری برابر با بیست و پنجم شهریور ماه ۱۳۸۶ هجری شمسی) بر اثر بیماری قلبی و کلیوی در سن ۹۳ سالگی دارفانی را وداع گفت.

روحش شاد و یادش گرامی باد.